

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات لایحه

دوره یازدهم - سال چهارم

شماره ثبت:
۹۱۰

شماره چاپ:
—

تاریخ چاپ:
—

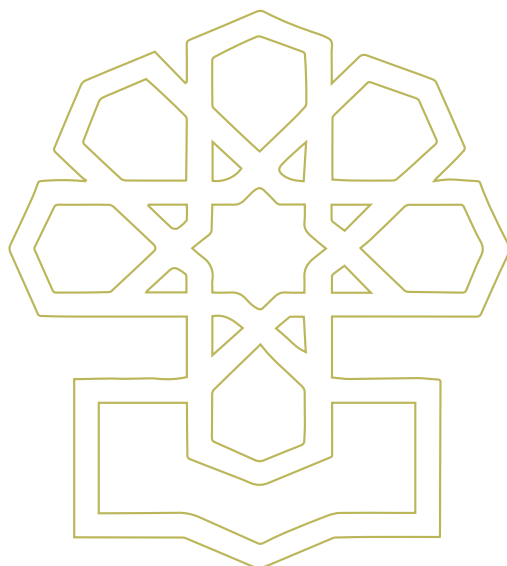
مشخصات گزارش:

دفتر مطالعات اجتماعی

شماره مسلسل:
۲۱۰۱۹۰۷۰

تاریخ انتشار:
۱۴۰۲/۴/۷

بررسی لایحه برنامه هفتم توسعه (۱۸): تحلیل جایگاه گروه‌های جهادی و بسیج سازندگی

محسن ردادی

مقدمه

شکل گرفتن گروه‌های جهادی به فرمان حضرت امام خمینی (ره) مبنی بر تشکیل نهضت مردمی جهاد سازندگی در تاریخ ۲۶ خردادماه ۱۳۵۸ باز می‌گردد. هدف این بود که جوانان انقلابی با «روحیه جهادی» و با «تکیه به نظم تشکیلاتی غیراداری» و با «اتکا به مشارکت مردم محروم» به رفع محرومیت در سراسر کشور بپردازند (امام خمینی، ۱۳۷۸: ۱۸۰-۱۷۹).
مقام معظم رهبری نیز به گروه‌های جهادی و بسیج سازندگی توجه ویژه‌ای دارند و به نظر می‌رسد که در اندیشه معظم‌له یکی از مهم‌ترین ابزارهای انقلابی محرومیت‌زدایی، گروه‌های جهادی و بسیج سازندگی است (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۸۹؛ آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۸).
با این توصیف به نظر می‌رسد که اگر برنامه‌های توسعه با نگاه «انقلابی» و «مردمی» نوشته شود، نقش گروه‌های جهادی و بسیج سازندگی بسیار پررنگ باید باشد.

۱. ضرورت توجه به گروه‌های جهادی در قانون برنامه توسعه

«سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه»، مبنای اهمیت و ضرورت موضوعات برای درج در متن قانون برنامه هفتم توسعه است. دو ماده از سیاست‌های کلی، مرتبط با گروه‌های جهادی است:

ماده (۱۳) سیاست‌های کلی ... تأکید دارد که برای «تحکیم سبک زندگی اسلامی ایرانی،... و روحیه مقاومت» لازم است «تمامی امکانات و ظرفیت‌های کشور، دستگاه‌ها و نهادهای دولتی و مردمی» بسیج شوند (سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه ۱۴۰۱). گروه‌های جهادی از جمله ظرفیت‌های مردمی کشور هستند که برای ترویج و تحکیم سبک زندگی اسلامی - ایرانی مؤثر هستند و روحیه مقاومت را در بین جوانان تقویت می‌کنند.

در ماده (۱۸)، «ارتقای سلامت اجتماعی و پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی» از طریق «بهره‌گیری حداکثری از مشارکت مردم» مورد توجه قرار گرفته است (سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه ۱۴۰۱). گروه‌های جهادی، مصداق بارز مشارکت مردم هستند که با پیگیری محرومیت‌زدایی، زمینه شکل‌گیری آسیب‌های اجتماعی را از بین می‌برند. حمایت از این گروه‌ها و محول کردن برخی تکالیف به آنها، می‌تواند مشارکت مردم انقلابی برای رفع آسیب‌های اجتماعی را به دنبال داشته باشد.

۲. سیمای گروه‌های جهادی و بسیج‌سازندگی در لایحه برنامه هفتم توسعه

در لایحه برنامه هفتم، هیچ جایی برای بسیج‌سازندگی در نظر گرفته نشده است. بسیج‌سازندگی از بودجه عمومی استفاده می‌کند و منطبق با قانون مصوب مجلس فعالیت دارد (قانون اصلاح اختیارات سازمان بسیج‌سازندگی نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی مصوب ۱۳۸۶) و انتظار این است که در روند توسعه کشور دخالت داده شود.

فارغ از بسیج‌سازندگی، گروه‌های جهادی در چند جا به صورت مختصر مورد اشاره قرار گرفته‌اند که به آن اشاره می‌شود:

۱. در بند «ج» ماده (۸۸) لایحه، که به عدالت تربیتی اختصاص دارد، وزارت آموزش و پرورش مکلف شده که با استفاده از ظرفیت برخی دستگاه‌ها از جمله «گروه‌های جهادی ... نسبت به تسهیل‌گری و فراگیر کردن انواع روش‌های تربیتی از جمله اردوهای علمی، فرهنگی، ورزشی، زیارتی، راهیان نور و راهیان پیشرفت دانش‌آموزی با رعایت ملاحظات تربیتی اقدام کند».

۲. در بند «الف» ماده (۹۰) وزارت آموزش و پرورش مکلف شده که برای «استقرار الگوی مدرسه تراز سند تحول بنیادین با تأکید بر پیوند مدرسه با نهاد مسجد، نهادهای مذهبی، انقلابی، گروه‌های جهادی و خانواده» تلاش کند.

مشخص است گروه‌های جهادی نیز در این لایحه جایگاه مهم و معتنا بهی ندارند. هر چند مشارکت دادن گروه‌های جهادی در حوزه آموزش و پرورش مهم و ارزشمند است، اما در همین حوزه نیز گروه‌های جهادی پیشرفت و ابتکاری نسبت به برنامه‌های پیشین توسعه و نیز وضعیت فعلی ندارند. هم‌اکنون نیز گروه‌های جهادی در شکل دادن به اردوهای راهیان نور و اردوهای جهادی دانش‌آموزی فعال هستند و این ماده فراتر از وضع موجود پیشنهادی ندارد. در حالی که لازم است محتوایی در برنامه توسعه گنجانده شود که مبنایی برای حرکت از وضع فعلی به وضع مطلوب باشد.

۳. ظرفیت گروه‌های جهادی و بسیج‌سازندگی در لایحه برنامه هفتم توسعه

گروه‌های جهادی و بسیج‌سازندگی با توجه به سابقه، انگیزه و شبکه مردمی که در اختیار دارند ظرفیت‌های فراوانی برای فعالیت و مشارکت در فرایند توسعه در اختیار دارند. به خصوص اینکه دولت سیزدهم در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ برای اولین بار مبلغ کلانی را برای گروه‌های جهادی در نظر گرفته است. در ردیف ۱۲ - ۵۵۰۰۰۰ این لایحه، برای گروه‌های جهادی مبلغ ۲۰ میلیارد ریال اعتبار «هزینه‌ای» و مبلغ ۱۰ هزار میلیارد ریال اعتبار «تملک‌داری‌های سرمایه‌ای» در نظر گرفته شده که صرف «اجرای پروژه‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای توسط گروه‌های جهادی» می‌شود. این حمایت مادی در کنار روحیه معنوی جهادگران، ظرفیت فوق‌العاده‌ای را فراهم می‌کند که به توان بر مشکلات اقتصادی غلبه کرد. با این حال هیچ توجهی به این موضوع نشده است.

به‌عنوان مثال در ماده (۶) که به موضوع «اشتغال و کسب‌وکارهای خرد با اولویت استقرار در مناطق محروم و روستایی» اختصاص دارد می‌توان از ظرفیت گروه‌های جهادی بهره برد. اما به‌رغم اینکه از سازمان‌های خیریه، سازمان‌های مردم‌نهاد و ... در این ماده نام برده شده، هیچ جایگاهی برای گروه‌های جهادی در نظر گرفته نشده است.

۴. پیشنهادها در رابطه با گروه‌های جهادی و بسیج سازندگی

۱. اصلاح ماده (۶)، بند «ب»، شماره ۲ و افزودن نام گروه‌های جهادی به آن:

«۲. انتخاب نهادهای توسعه‌ای کسب و کار بر خوردار از مدل، تجربه و شبکه تسهیل‌گری و دارای ماهیت غیردولتی، اعم از نهادهای عمومی غیردولتی مانند بنیاد برکت ستاد اجرایی فرمان حضرت امام (ره) و کمیته امداد امام خمینی (ره)؛ گروه‌های جهادی؛ سازمان‌های خیریه‌ای؛ سازمان‌های مردم‌نهاد و بخش خصوصی به‌عنوان رابط میان دولت و مردم و تعیین سهمیه برای هر یک از آنها.»

۲. اصلاح ماده (۸۵) بند «چ»، و افزودن نام گروه‌های جهادی به این بند:

«۷. بهره‌گیری مطلوب از ظرفیت‌های مردمی از طریق بسط و توسعه نقش مردم و سازمان‌های مردم‌نهاد و گروه‌های جهادی در حوزه‌های مشارکت گروهی و تأمین مالی مبتنی بر رویکرد خیر اجتماعی ایجاد سامانه یکپارچه اطلاعات تشکل‌های مردم‌نهاد و سامانه یکپارچه گروه‌های جهادی.»

۳. افزودن یک بند به ماده (۸۵) برای سامان دادن به فعالیت گروه‌های جهادی:

«ش. در راستای مردمی‌سازی و توسعه نقش مردم در محرومیت‌زدایی، دولت موظف است لایحه «تنظیم فعالیت‌های گروه‌های جهادی» را با همکاری سازمان بسیج مستضعفین ظرف مدت ۹ ماه آماده و به مجلس تقدیم کند.»

منابع و مآخذ

۱. امام خمینی، سیدروح‌الله موسوی (۱۳۷۸). صحیفه امام، جلد ۸، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).

۲. آیت‌الله خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۸۹). بیانات در دیدار جهادگران بسیج سازندگی؛ در تارنمای:

<https://khl.ink/f/10163>

۳. آیت‌الله خامنه‌ای، سیدعلی (۱۳۹۸). پیام به اعضای گروه‌های جهادی و بسیج سازندگی؛ در تارنمای:

<https://khl.ink/f/43251>

۴. قانون اصلاح اختیارات سازمان بسیج سازندگی نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (مصوب ۱۳۸۶). در تارنمای:

https://rc.majlis.ir/fa/law/print_version/133403

۵. سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه، ابلاغی مقام معظم رهبری (۱۴۰۱/۰۶/۲۱). در تارنمای:

<https://khl.ink/f/50920>

